# ئەركی گەیاندن و زانیاری بەخشینی هونەری كاریكاتێر … هەندرێن خۆشناو

- ئەركی گەیاندن: كاریكاتێر وەكو نیگار بریتیە لە یەكێك لە شێوەكانی زمانی شێوەكاری، بەمەش دەبێتە ئامرازێكی گەیاندن لە نێوان هونەرمەند و جەماوەر لە لایەك، و لە نێوان رۆژنامە و خوێنەر لەلایەكی تر، و سێیەمیش لە نێوان كۆمەڵە مرۆڤایەتیە جیاوازەكاندا.

هونەرمەند بەهۆی ئەو هێڵ و شێوانەی كە پێشكەشی خوێنەریان دەكات، باس لە هەڵوەستەیەك و كارلێكردنێك و رووداوێك و دیاردەیەك دەكات، شتێكیان پێدەڵێت بەڵام بە زمانی كاریكاتێرەوە، بەمەش لە پەیوەندیدا دەبێت لە گەڵیاندا بە زمانی تایبەتی خۆی، رۆژنامەش لە رێی كاریكاتێرەوە لە پەیوەندیدا دەبێت لەگەڵ جەماوەردا، ئەگەر هەندێكیش ناڕازیبوون و پێیانوایە كە پەیوەندی هونەرمەند لەگەڵ جەماوەردا، هەر هەمان پەیوەندی نێوان رۆژنامە و جەماوەرە، ئێمە دڵنیایان دەكەینەوە، ئەگەر پەیوەندییەكەش لە یەكەم تەماشاكردنەوە وادیارە، كەچی لە راستیدا وانیە، زۆرێك لە رۆژنامەكان زۆرجار لە رێی كاریكاتێرەوە بەتایبەت پەیوەندی لەگەڵ جەماوەردا دەبەستن، بە تایبەتی كاتێك لە رێی بابەتەكانی ترەوە ئەو پەیوەندییە ئەستەم دەبێت، لەكاتێكدا كە بابەتە ئەدەبیەكان زۆر جار ناتوانن مەقەستی چاودێر تێپەڕێنن، كەچی كاریكاتێر بە زمانی تایبەتی خۆیەوە، دەتوانێت ئەو مەقەستە تێپەڕێنێت و بگات بە خوێنەر، بۆیە زۆرجار رۆژنامەكان هانا بۆ كاریكاتێر دەبەن وەكو ئامرازێكی پەیوەندی و گەیاندن لەگەڵ خوێنەردا.

گەیاندنیش لە نێوان گەلان و كۆمەڵە مرۆڤایەتیەكانی ترەوە لە رێی كاریكاتێرەوە، لە رێگای ناساندنی ئەو گەلانە بە یەكتریەوە دەبێت، چونكە كاریكاتێر دەربڕی پەیكەربەندی دەروونی كۆمەڵایەتی ئەو گەلانەیە، زۆرێك لە نیگارە كاریكاتێرییەكان ئەو پەیكەربەندییە بەكاردێنن بۆ گەیشتن بە گەلانەوە، ئەگەر چەند هەڵوەستەیەكی گشتی هاوبەش هەبێت لە نێوان گەلاندا بۆ وروژاندنی پێكەنین، ئەوا تایبەتمەندی

زیاتری هەیە، ئەو هەڵوەستەیەی کە پێکەنین دێنێتەکایەوە لە بەرازیل، لە بەنگلادیش وانیە، زۆرێك لە کاریکاتێرەکان چیرۆکی میللی و پەندی پێشینان و دابونەریت وەکو پاڵەوان و بابەتی خۆی بەکاردێنێت، ئەمەش رێ بە کاریکاتێر دەدات بۆ تێڕوانینی بەرهەمی دەوڵەمەند و ئەفراندنی گەلانی تر.

- ئەرکی زانیاری بەخشین: واباوە کە زۆرێك لە کاریکاتێرەکان زانیاریەك بەکاربێنن لەوانەیە بۆ خوێنەر نوێ بن، لەوانەشە کە بە تەواوەتی نوێ بن، یان بۆ خوێنەرێکی دیارکراو نوێ بن، کە بەهۆی ئەم کاریکاتێرەوە زانیاریەکی نوێی دەست دەکەوێت، بۆ نمونە ئەو خوێنەرەی کە گوێی لە چیرۆکی سێ مەیمونەکە نەبووە (گوێم لێ نەبوو، نەمدیت، نەمگوت)، کاتێك کە خوێنەرەکە کاریکاتێری سێ پۆلیس دەبینێت، پەنجە مۆری کەسێکیان دزیوەتەوە، لەوانەیە کەسێکی گرنگیش بێت، دوای دیتنی کاریکاتێرەکە، لە مانای کاریکاتێرەکە دەپرسێت، و دەزانێت کە هونەرمەندەکە ئەو چیرۆکەی بەکارهێناوە وەکو سیمبولێك، دوایی چیرۆکەکە دەزانێت، هەروەها سەبارەت بە کاریکاتێری (سەندرێلا)، کە کاریکاتێریستەکە چیرۆکی سەندرێلای بەکارهێناوە بۆ ناساندنی کەسایەتیە سیاسەتوانەکان، مەرجیش نیە کەوا ئەو زانیاریەی کە خرایە سەر زانیاریەکانی خوێنەرەوە لە بواری ئەدەب یان چیرۆکی میللی یان لە بواری ئەفراندنەوە بێت بە شێوەیەکی گشتی، لەوانەیە لە بواری مێژوو یان پزیشکی یان ماتماتیك یان بوارێکی تر بێت، چونکە لەوانەیە هونەرمەندەکە چەند سیمبولێکی جیاواز لە کاریکاتێرەکانیدا بەکاربێنێت، لەهەر بوارێك لە بوارەکانی چالاکی مرۆڤایەتی زانستی یان ئەفراندن یان بوارێکی دیکە بێت، دەتوانین چەندین نمونەی دیکەش بێنینەوە لەسەر ئەو زانیاریانەی کە خوێنەر لە دیتنی کاریکاتێرەوە دەستی دەکەوێت.

ئێمە لێرەدا قسە لەسەر ئەو زانیاریانە ناکەین کە کاریکاتێریان تێدا بەکاردێت وەك ئامرازێکی گەیاندن، وەکو بواری وانەگوتنەوە و فێرکاری، کە ئەو زانیاریانە دەچنە خانەی ئەرکەکانی کاریکاتێرەوە، بەڵکو قسە لەسەر ئەو زانیاریانە دەکەین کە خوێنەر بە رێکەوت لە کاریکاتێرێکدا دەستی دەکەوێت، کە زۆرجار لە باکگراوندی کاریکاتێرێکەوە بەدەردەکەوێت، بۆ نمونە ناوی کەشتیە ئەمریکاییە بەشداربووەکانی یەکێك لە شەڕە دەریاییەکانی نێوان کەشتگەلی بەریتانیایی و ئەمریکایی، ئامانجی سەرەکی لەم کاریکاتێرەدا

گەیاندنی ئەو زانیارییەیە بۆ جەماوەر، بەڵکو لەوانەشە کە هونەرمەندەکە‌ بیری لەم شتە نەکردبێتەوە، و ناوی کەشتیەکانی وەکو ئاماژەیەك بەکارهێناوە، بەڵام خوێنەر ناوی کەشتیەکانی بەهۆی کاریکاتێرەکەوە زانی.

**هەندرێن خۆشناو**